

SÜNI

Miért épp a macska?
Szilaj sziklák szelídítői
Hajtűkanyar a föld alatt

Mit parancsolsz, édes gazdám?

A természet hangján – minden zöldfülű gyereknek

Mit parancsolsz, édes gazdám? – kérdezi a mesék mesebeli állata, hogy azután a mesehőst legjobb tudásával, képességeivel segítse az útján. És így tesznek megszelídített állataink, növényeink is: kérdés nélkül is segítik életünket tejjükkel, hússukkal, gyapjukkal, zamatos terméseikkel. Sok idő telt el azóta, hogy a szerződés megkötött ember és állat között – de vajon mi tartjuk-e az ígéreteinket? Szoros, elválaszthatatlan egymásrautaltságban élünk velük – kölcsönösen formáltuk egymást az együtt töltött út során. Hogyan élnek, hogyan élhetnek a házunk táján ők, a természet „házasított” képviselői? És mert csodák nemcsak messze, egzotikus vidékeken vannak, hanem a közvetlen környezetünkben is, most azokat fogjuk bemutatni Nektek, akik tőlünk karnyújtásnyira élnek!

Mirtse Zsuzsa

Tartalom

Tartsuk be az egyezséget!	1–9. oldal
Szentendrei skanzen	10–11. oldal
Szilaj sziklák szelídítői	12–13. oldal
Falu a fővárosban	14–15. oldal
..., mint a görény	16–17. oldal
Megszelídített növények	30–33. oldal
Kapirgáljunk utána!	36–37. oldal
Nézz az égre!	40–43. oldal
Miért épp a macska?	44–45. oldal

Gör András felvétele

A legkisebb királyfi fényes szőrű mén helyett egy girhes csikót választott. Miután megetette, megittatta, a csikó megrázta magát, táltos paripává változott, és így szól:

**Mit parancsolsz,
édes gazdám?**

Tartsuk be az egyezséget!

A háziállatok múltja, jelene és jövője

A mesékben számtalanszor találkozhatunk segítő állatokkal, akik szövetséget kötnek a főhőssel, és jótettéért cserébe a szolgálatába állnak. Ki ne gondolt volna már arra, hogy milyen jó lenne, ha tényleg lennének ilyen csodás állat-segítőink? Pedig vannak: háziállatoknak hívják őket.

Semmi kétség nem fér hozzá, hogy az első háziállatunk a kutya volt, s az is valószínű, hogy sokkal régebben szegődött az ember mellé, mint azt korábban gondolták. Mondhatnánk úgy is, hogy nem is az ember háziasította a kutyát, hanem valamikor nagyon-nagyon régen olyan természetes szövetség, szimbiózis alakult ki köztük, amelyet gyakran láthatunk két állat- vagy akár növényfaj között. Hosszú időn át közösen fejlődött tovább a két élőlény: az ember és a kutya. Csak sokkal később került sor arra, hogy az ember – immár tudatosan – más állatokat is háziasítson, de van a világnak olyan tája, ahol egészen a legutóbbi évszázadokig a kutya maradt az egyetlen háziállat.

Hogyan is történhetett?

Az állatok háziasítása kétféleképpen mehetett végbe: az egyik esetben az állatok maguktól keresték fel az embert, mert annak közelsége előnyökhöz (elsősorban táplálékhoz) juttatta őket. Így történhetett például a kutya esetében. Az ősember egyre tökéletesedő fegyvereivel nagytestű állatokra vadászott, de mivel nem volt „igazi” ragadozó, állkapcsa és fogai nem voltak elég erősek ahhoz, hogy a zsákmány rágós, kemény részeit is elfogyassza, így

igen sok hulladékot hagyott maga után, ami könnyen megszerzhető ételment jelentett a farkasok számára. Valószínűleg a macskát is a gabonát dézsmáló egerek bősége vonzotta

az ember közelébe, a földművelés kialakulása után. A másik módja a háziasításnak az úgynevezett „követéses vadászból” alakult ki: az emberek eleinte csak követték a vándorló patások csordáit, később már terelni is kezdték őket...

Beeee!

A juhot előbb háziasították, mint a lovat vagy a tehenet!

Minden kezdet nehéz
– Mit gondoltok,
belőlem is lehet még
háziállat?

– Nem fészkelőm? Ha
nem tudnád, én a
farkostól származom!

Fullánkos háziállat

Nemcsak gerinces
háziállatok léteznek:
a mézelő méhet az
ókori Egyiptomban
házasították

Átformált állatvilág

Az ember ekkor már igen veszedelmes ellenfél volt, s aki az oltalmát élvezte, annak kevésbé kellett tartania más ragadozóktól. A házasított állatok között ezért életben maradhattak azok a példányok is, amelyeknek a vadonban nem sok esélyük lehetett a túlélésre: a lassúbb mozgásúak, a gyatrább érzékszervekkel rendelkezők, a feltűnő színűek, a hízásra

Csak kutyagoltak!

Tudtad, hogy az európai hódítás előtt az indiánok egyetlen teherhordó állata a kutya volt?

hajlamosak. Az ember számára ezek a tulajdonságok még előnyt is jelentettek: a lassabban futó állatot könnyebb volt terelni, a fehéret, tarkát meszszebbről észre lehetett venni és könnyebben meg lehetett különböztetni a többitől, a kövérebb pedig több húshoz jutatta a gazdáját. Az ember a saját céljai érdekében ezeket az állatokat tenyésztette tovább, így a háziállatok szép lassan elkezdtek különbözni vadon élő

őseiktől. Megváltozott a méretük, a szőrzetük minősége, a lábaik hossza, a fülük és a farkuk állása, sőt még a koponya formája is. Természetesen ezzel együtt az öröklött viselkedésformáik is módosultak.

Állatok a nagyvilágban

Az állatokat domesztikáló (háziásító) ember a világ minden táján a rendelkezésére álló „anyagból” dolgozott. A legtöbb ma ismert háziállat Euráziában alakult ki: innen származnak például a kutya, a ló, a szarvasmarha, a juh, a kecske, a sertés és a legtöbb baromfi, sőt a macska legkorábbi leletei is. Az ember az északi tundrán a rénszarvast, a

magas hegyekben a jakot, a forró sivatagban a tevét, a párárs őserdőben pedig még a hatalmas elefántot is a szolgálatába állította. Az ősi háziállatok között alig van olyan, amelyet az eurázsiai kontinensen kívül „fedeztek volna fel”: a ritka kivételek közé tartozik a láma és a tengerimalac, ezeket ugyanis Dél-Amerikában már évezredekkel ezelőtt is tartották, valamint a szamár, melynek Afrika a hazája. Ugyancsak Észak-Afrikában háziásították ismereteink szerint a vadászgörényt és a házi méhet is. Érdekes, hogy Észak-Amerikában például az európai ember – és vele a ló – megjelenése előtt a kutyán kívül semmilyen háziállatot nem tartottak az indiánok.

Ló is, szamár is

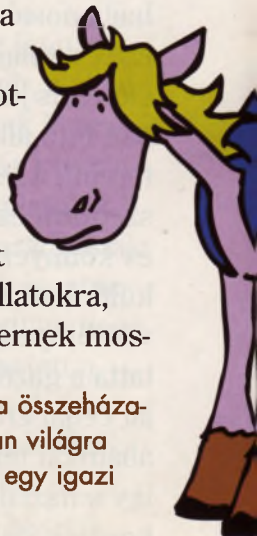
Az őszvér egyesíti a ló erejét a szamár szívósságával és biztos járásával

Életüket és vérüket

A háziállatoknak köszönhetően az ember élete hihetetlenül nagy mértékben átalakult. Miért is? Mert a vadászat változó sikeréhez képest megbízható táplálékforrást jelentett a mindig kéznél lévő jószág. Mert az állatok hatalmas ereje megkönnyítette a földművelést, és lehetővé tette olyan nagy terhek cipelését is, amelyeket nélkülük megmozdítani sem tudott volna. Mert a hátasállatok segítségével korábban elképzelhetetlen gyorsaságra tett szert, és óriási távolságok leküzdésére is képes lett, akár a legnehezebb terepen is. Mert az állatok közreműködése valóssággal játékká tette a vadászatot, ami korábban embert próbáló elfoglaltság volt. Mert a háziállatok tenyésztése és nemesítése olyan termékeket is hozzáférhetővé tett, mint például a tej vagy a gyapjú, amelyekhez korábban egyszerűen lehetetlen volt hozzájutni, és amelyek feldolgozása egészen új iparágak kialakulását indította meg.

A legnagyobb szükség ott volt a háziállatokra, ahol az embernek mos-

– Mi lenne, ha összeházasodnánk? Talán világra jöhetne végre egy igazi szárnyas ló!

toha körülmények között kellett fennmaradnia: a vadban bővelkedő, meleg trópusi tájkon alig ment végbe jelentős domesztikáció.

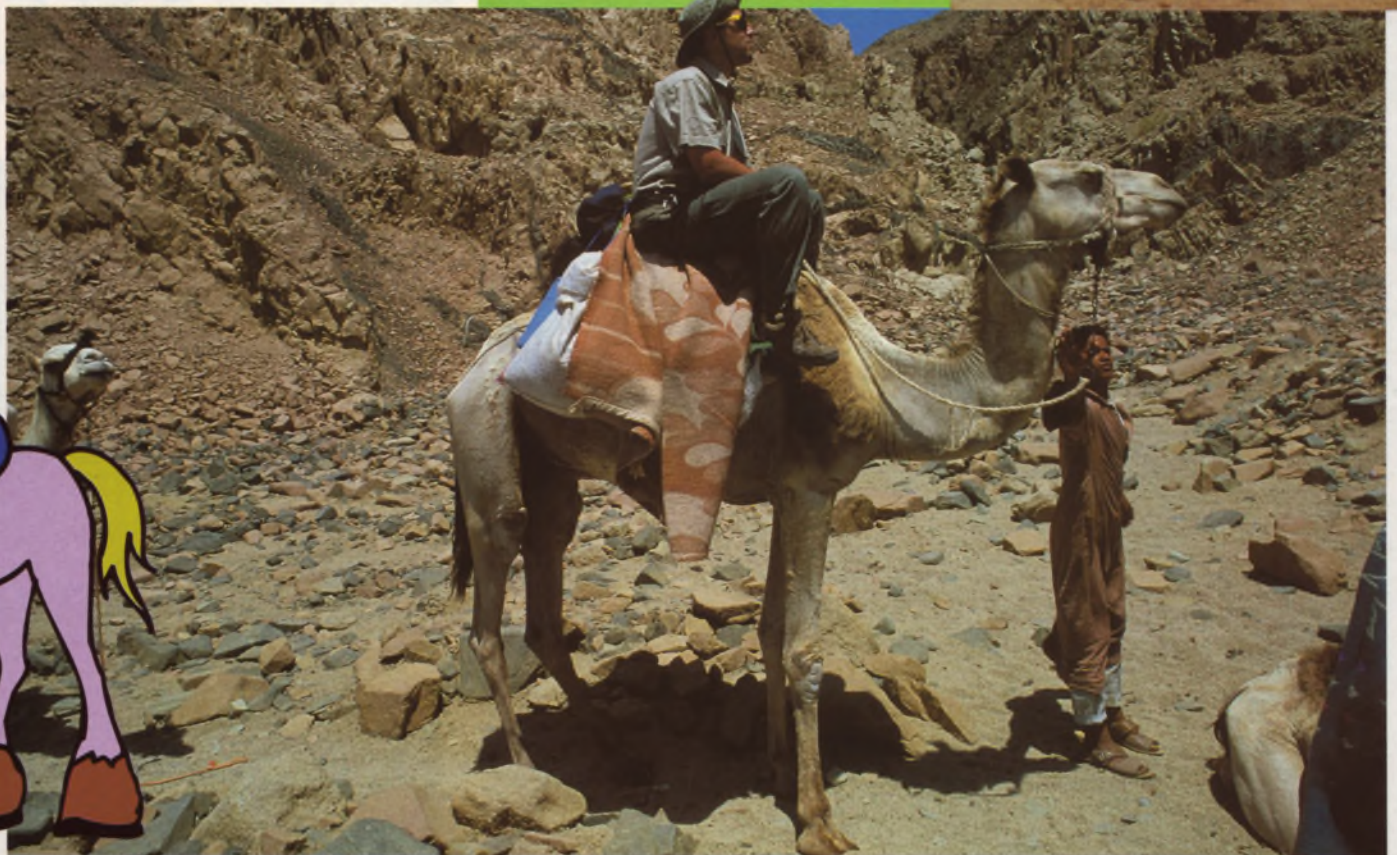
Mit kapnak cserébe?

Igazán hálásak lehetünk tehát az állatoknak: nélkülük belőlünk sem lehetett volna az, amilyenek ma ismerjük az embert. Ennek ellenére gyakran nem kapják meg tőlünk a kellő megbecsülést. Amíg a gazdának az egyetlen vagyona a jószág volt, még inkább törődött vele, s amíg az emberek többsége természetes körülmények között élte az életét, addig az állatnak is jutott legelő, napfény, friss táplálék. Napja-

inkban azonban a városi embertömegek ellátására tenyésztett állatokat nem élőlényként, csupán termelőeszközként kezelik: ketrecben élik le az életüket, a zsúfoltságtól és a helyszűkétől sokszor mozdulni sem tudnak, s a „veszteségek” kiszámításakor az embernek csak pénzdarabok lebegnek a szeme előtt, s nem keserves kínok között elpusztuló csibék, nyuszik,

Egzotikus teherhordók

A világ messzi tájain elefánt- vagy teveháton ülni éppoly természetes, mint nálunk lovon

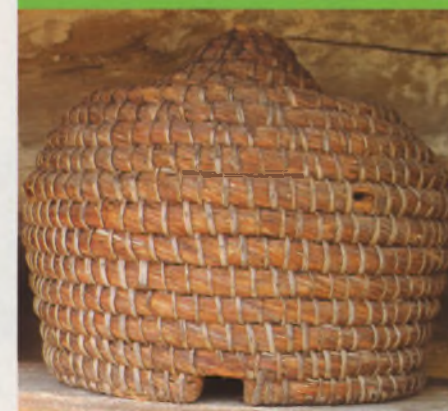
Szentendrei

Skanzen

A világ első szabadtéri néprajzi múzeumát Svédországban építették fel jó száz évvel ezelőtt. Az ottani városrész nevéből terjedt el a Skanzen név, amelyről ma már egész Európában mindenkinek ugyanaz jut eszébe.

Méhkas és galambdúc
Itt megismerkedhetsz az állattartás hagyományos eszközeivel is

Idehozták a házakat

Az ország területén még meglévő, tájegységre jellemző házak és más épületek áttelepítésével az 1960-as években született meg a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum, közismert nevén a Skanzen. Az eredeti tervek szerint a Kárpát-medence kilenc tájegységéről szállítottak volna épületeket a Sztaravoda patak festői szépségű völgyébe, amiből eddig öt valósult meg. A nyugat-dunántúli, a kislalföldi, a bakonyi és Balaton-felvidéki, a felső-tisza-vidéki, valamint az alföldi mezővárosi tájegységet bemutató épülethozók a lakóházakon kívül gazdasági és más épületeket is bemutatnak.

Megállt az idő

A korhűen kialakított falucskákban ugyanúgy lehet sétálni, mint a valódiakban – csak a lakók hiányoznak.

– Felpróbáltam a dédapám munkaruháját. Úgy izzadtam benne, mint egy ló!

A disznóólak, istállók, tyúkólak, galambdúcok üresen várják a soha vissza nem térő állatokat, a magtárak félig üresen tátonganak, a termés betakarítását remélve. Dologtalanok a fészerben heverő jármok és más lószerszámok ugyanúgy,

ahogyan a falnak támasztott hajlott fából készült gereblyék vagy a vesszőből font méhkasok. Nem kell hozzá sok fantázia, hogy elképzeld a kapun kiforduló földművest, aki vállára veti a szerszámokat, füttyent a csapzott pulinak, és búcsút intve a tornácon álló, sokszoknyás gazdasszonynak, elindul a rétre kaszálni...

Élet a múzeumban

Az alföldi település szélén található tanyaudvarban viszont valódi röfögés, kotkodácsolás, ugatás tölti be az udvar levegő-

jét. A tanya gazdasági épületeiben magyar haszonállatok várják a látogatót. Van itt szürke marha, göndör mangalica és csavart szarvú racka juh éppúgy, mint parlagi tyúk és néhány kutya is. Az 50 hektárnyi, virágos rétekekkel, szőlővel, facsoportokkal és szántóparcellákkal tagolt területen mindig akad valamilyen rendezvény, amely akár önmagában is megér egy kiruccanást. Érdeemes elidőzni és figyelni a jelenleg is épülő Dél-dunántúli házcsoporthoz gyors gyarapodását, vagy az időszakos kiállítások közül például a Gyermekvilág címűt.

Régi házak kívül-belül
Minden pont úgy van, ahogy ükapáink hagyták

12 KÖKOVÖN

SZILAJ SZIKLÁK szelídítői

A kövek „házasítása”

Mit értünk a kövek „házasításán”? Hát a megmunkálásukat, természetesen. Ha egy kicsit szabadjára engedjük a képzeletünket, akkor mondhatjuk, hogy „vadkövek” a természetes sziklák, égbe nyúló, csipkés szirtek, de még a szél és a víz által simára koptatott kavicsok is – egészen addig, amíg az ember „meg nem szelídíti”, vagyis a saját céljainak megfelelően nem alakítja őket.

– Üsse kő!

Ha eleget töröm a
fejem, a végén én
lehetek a Bölcsek
Kövel

Az ember már sok ezer évvel
ezelőtt házasította az állatokat
és a növényeket. Ez az időtartam
irtózatosan soknak tűnik, de csak
egy élőlény szemével.

Ha a kövek beszélni tudnának,
sokkal régebbi meséket mondhat-
nának el őseinkről, mint a legré-
gibbi háziállatok...

Múltat őrző kőfalak

Hogy mi mindenre használja az ember a követ? Elsőként bizonyára mindenki az építkezésre gondol, és ez rendjén is van, hiszen lépten-nyomon találkozhatunk kőből rakott falakkal, házakkal, nem is beszélve az olyan csodálatos, örökkévalóságnak készült építményekről, mint amilyenek a piramisok. Ezeket a fenséges alkotásokat úgy építették fel, hogy a kövek közé nem tettek kötőanyagot: a faragott tömböket kizárólag a saját súlyuk tartja össze. Kőből

épült szentélyeket, templomokat, sírboltokat, fellegvárakat a világ minden táján találunk. És mivel a kő még az ércnél is maradandóbb, hiszen nem fog rajta a rozsdá sem, ezek az építmények megőrizték számunkra a múlt üzenetét.

Évmilliók kőszerszámai

Ám a kövek megszelídítése nem a csodás építmények emelésével vagy kőszobrok faragásával kezdődött. Épületek még messze nem léteztek, amikor az emberré válás útjára lépett ősünk már megtanulta a saját hasznára fordítani a kő keménységét, és megtalálta a módját annak is, hogy miképpen alakíthatja kedvére e hasznos anyagot. A legrégebbi kőszerszámok, amelyekre Afrikában leltek rá a kutatók, több mint kétmillió évesek. Az ősember nem rendelkezett a vadaszathoz és az élelem feldara-

bolásához olyan hatékony, veszélyes eszközökkel, mint a ragadozók, ezért a tépőfogakat, éles karmokat mással kellett helyettesítenie. Segítségül hívta hát a követ, és készített belőle ütő- és vágószerszámokat, baltát, nyílhegyet, s az obszidián nevű, üvegkemény vulkáni kőzetből késpengét is hasított.

A tűz csiholója

Ahogy az ember élete egyre bonyolultabbá vált, az élelem-

Malomkő...

nek szánt anyagok feldolgozása egyre szélesebb kör felhasználását tette szükségessé a köveknek. A kő olyan különleges feladatokra is alkalmas volt, mint a tűzgyújtás: ha a sötétben két kovakövet összeütögetsz, magad is megtapasztalhatod, miként vet szikrát, és utána az orrodhoz emelve érezheted a tűzkő titokzatos, ősi időket idéző illatát. A gabonát

mind a mai napig malomkövekkel őrlik a malmokban. Nem szabad megfeledkezni a drágakövekről sem, melyeket főként szépségük miatt értékelünk nagyra, de némelyiknek egyéb haszna is van: a gyémánt

(amely az igazat megvallva nem is valódi „kő”, hanem a szén különleges változata) ropant keménysége miatt képes elvágni az üveget.

Vad sziklák és szelíd beton

A kő megmunkálása nem sokat változott az idők folyamán, legfőképpen a szerszámok lettek

hatékonyabbak, kifinomultabbak. Az őseMBER eleinte pattintotta, majd csiszolta a kőből készült szerszámokat, de a sok ezer éves kővárakénál és -szobrokénál tökéletesebb és művészebb feldolgozásra ma sem képes az emberiség. Kő és kő között persze óriási a különbség: az egyszerű, pórias mészkőtől a komor bazaltot át a nemes márványokig hosszú volna a felsorolás. A természetes kövek idővel átadták helyüket az ember által készített, mesterséges köveknek, melyeket nem kell faragni, hiszen formába önthetők, engedelmesen alakulnak az ember keze alatt. Talán nem járunk messze a valóságtól, ha azt mondjuk, hogy a beton és társai lettek végül a valódi „házasított kövek” – de az igazi, tiszteletre és csodálatra méltó, nemes feladat mégiscsak a „vad” sziklák betörése, „megszelídítése” marad.

**Gyökerek ölelésében
Az ember felépítette,
a természet pedig
visszafoglalta
Angkor ősi városát**

Hajtűkanyar a föld alatt ..., mint a görény

Ha esti sétád alkalmával az utcai lámpa fényében egy hengeres testű, púpos háttal közlekedő állatot látsz osonni, valószínűleg a görénnyel, vagy rokonával, a nyesttel találkoztál. Ezek a kisragadozók gyakran keresik fel az emberi településeket. A nyest beéri a padlással, ahol éjszakai kísértet módjára zajong és randalírozik, a görény azonban az évezredek során beköltözött a lakásokba is. Aki nem ismeri közelről, annak a bűdösség jut róla eszébe, pedig egyáltalán nem ez a legjellemzőbb tulajdonsága.

A házi görény a menyétfélék családjának képviselője. Élelmes, roppant sikeres kisragadozó, mely a legkülönbébb körülmények közt is megállja a

helyét: egyforma gyakorisággal fordul elő a hortobágyi pusztán vagy a Balaton nádasvilágában. „Fordított” életmódja miatt mégis ritkán kerül szem elé,

hiszen éjjel vadászik, a nappalokat pedig rejtekhelyén átalussza. A házi görény valójában nem háziállat: „házinak” csak azért hívják, mert kedveli

Hát nem édes pofa?

Közelről nézve a görény ábrázata nem vérszomjas ragadozóra, hanem inkább kedves játékmackóra emlékeztet

Görénybemutató

Több más állat mellett a görénnyel is közelebbi ismeretséget köthettek a KalandoZoo vetélkedő döntőjének résztvevői. Te is megteheted ezt a Budapesti Állatkert etológiai bemutatóján, mely nyáron naponta megtekinthető a Pálmaház melletti Noé Arénában. A műsorban szereplő állatokat cikkünk szerzője mutatja be.

Illatos, mint a...

„De hiszen mindenki tudja, hogy a görény bűdös, kinek jut eszébe otthon tartani?” – tiltakozhatnátok, ám a közkeletű hiedelem nem egészen fedi a valóságot. A görénynek kétféle illata van. Az egyik a testszaga, a menyétfélékre jellemző pézsmaillat, mely édeskés, és egyáltalán nem kellemetlen. A másik, az a bizonyos hírhedt „görényszag” a végbélnyílás melletti páros bűzmirigyből jöhet, ha az állatot megijeszítik. Vad görénynél ez főként akkor fordul elő, ha csapdába kerül, illetve ha kóbor kutyák szorítják sarokba: ekkor védekező reflexként kiengedi a mirigyváladékot. Szelíd görény azonban csak igen ritkán tesz ilyet, hiszen nincs oka félni az embertől – aki pedig szándékosan ijesztgeti, az magára vessen...

az emberi települések közelségét. Van azonban igazi házi-asított változata is, amelynek neve: vadászgörény.

Hajlékony, mint a görény

A görényt már az ókori rómaiak is használták üregi nyúl és patkány vadászatára. Sikerét két tulajdonságának köszönheti: az egyik a fékezhetetlen vadászösztöne, amelynek eredményeként más ragadozókkal ellentétben nem éri be annyi zsákmánnyal, amennyivel jólakik, hanem addig folytatja a mézszárlást, ameddig csak élő állatot talál (ezért okoz nagy kárt, ha beszabadul a baromfiólba). A másik pedig a rendkívüli hajlékonysága, amit annak köszönhet, hogy gerincének csigolyáit igen rugalmas porcok kötik össze. Ezért a görény bármilyen szik járatba képes bebújni, ahová csak a feje befér. A járatokban való közlekedés sem okoz problémát: ha a járat kanyarodik, kanyarodik vele a görény teste is. Ha a járat csavarodik, vele

csavarodik a görény. Ha pedig zsákutcába kerül, nem tolat, hanem saját teste mellett „hajtűkanyarban” visszafordul.

Játékos, mint a görény

Az egészen kicsi korától kezdve kézből nevelt görénykölyökből aranyos házikedvenc válik: nagyon játékos tud lenni. Sokan tartják együtt kutyával – remek játszópajtások lesznek, akár együtt is sétáltathatók. Otthon tartva hamar szobatisztává válik. Sokat kell foglalkozni vele, s feltétlenül a nevelés részét kell képeznie a harapásról való leszoktatásnak. Ez egy egyszerű feltételes reflex kiépítésével történik: ha a kicsi görény bekapja az ujjunkat, pöcköljük orron. A reflex lényege egyszerű képletben megfogalmazva: harapok = fáj az orrom. Azért fontos ezt időben megtanítani, mert mint minden menyétfélének, a görénynek is túlságosan erős fogai vannak, és roppant erős állkapcsa, amellyel akár véletlenül is könnyen fájdalmat okozhat.

Falu a fővárosban

A Budapesti Állatkert Parasztudvara

16 KALEIDOSZPÓK

Sokan persze csodálkoznak azon, hogy mit keresnek egy állatkertben a háztáji jószágok. Pedig a háziállatok állatkerti bemutatása egyáltalán nem újkeletű dolog. A Budapesti Állatkert úgyszólván a megnyitása, vagyis 1866 óta mutat be háziállatokat.

Magyar kutyák megmentői

Aztán az 1910-es években az akkori igazgató, Lendl Adolf a fejébe vette, hogy a Budapesti Állatkert külön gondot fordít

Kézzelfogható élmény
A Parasztudvar melletti Állatsimogatóban testközelből is lehet ismerkedni

Ha az ember az állatkert lakóira gondol, legtöbbször olyan egzotikus állatok jutnak az eszébe, mint az elefánt, az oroszlán vagy a zsiráf. A legtöbb állatkert azonban a távoli tájak vadállatain kívül háziállatokat is bemutat a közönségnek.

son a régi magyar háziállatfajták bemutatására. Így a pesti közönség a távoli tájak élővilága mellett láthatott szürkemaráhát, sőt az azóta már teljesen kipusztult szalontai vörös sertést is. Az 1930-as években az Állatkert a magyar kutyafajták, köztük is különösen a magyar pásztorkutyák egyik legfontosabb tenyésztési központja lett, és az itt dolgozó szakemberek, köztük Raitsits Emil és Anghi Csaba neve általánosan ismertté vált az itthoni és a külföldi kutyatenyésztők körében.

Veszélyeztetett háziállatok

Manapság gyakran hallani veszélyeztetett fajokról. Mindenki tudja, hogy a pandák a kihalás szélén állnak, hogy orvvadászok tizedelik az orrszarvúakat. Ámde nemcsak a vadállatok lehetnek veszélyeztetettek: némelyik háziállatfajtaival is pontosan ez a helyzet. A háziasított állatok többségére igaz, hogy az ember több különböző fajtájukat tenyésztette ki. A több száz kutyafajta közül még az is fel tudna sorolni

Volt nekem egy kecském...

Vagy ha mégsem, az Állatkertben örökbe fogadhatsz egyet!

hatot-nyolcat, aki nem túl jártos a kutyák világában. Hasonló a helyzet a szarvasmarhánál, a juhoknál, a sertéseknél, a lovaknál is. Csakhogy vannak olyan régi háziállatfajták is, amelyek mára elveszítették gazdasági jelentőségüket, így egyre kevesebben tenyésztik őket, és akár ki is pusztulhatnak, ahogy ez például a már említett szalontai vörös sertésel meg is történt.

A Paraszstudvar lakói

Ha szalontai sertés éppen nem is, nagyon sok más régi magyar, vagy legalábbis Magyarországon régóta meghonosított fajta látható a Fővárosi Állat- és Növénykert Paraszstudvarában. A Felső-Tisza vidékének hangulatát idéző „gazdaságban” külön istálló, karám,

juhokol és baromfiudvar, sőt, még egy kukoricagóré is látható. Ez utóbbi a csöves kukorica szárítására használt rácsos faépitmény, amelyet mindig úgy tájoltak, hogy a szél kelőképpen átjárja.

Az istállón és a hozzá tartozó karámon a magyar tarka marha és a hucul ló osztozik. Az előbbi igazi magyar fajta, még ha nem is tekint vissza olyan régi múltra, mint szürke rokona. A Paraszstudvar tehenét a gondozók rendszeresen fejik, így egy kis szerencsével ezt a műveletet is megfigyelheted.

Baromfi a sétányon
A tyúkok, kakasok időnként kirándulást tesznek a Paraszstudvaron kívülre is

Félig magyar csataló

Bár a magyar katonaságnál is szolgált, mégsem lenne sok igazság abban, ha a hucul lovat őseredeti magyar fajtának mondanánk. Mondjuk inkább azt, hogy magyar is! A Kárpátok mentén kialakult, szívós, hegyvidéki lófajtát rajtunk kívül szomszédaink, a románok, a szlovákok, az ukránok, sőt még a lengyelek is sajátjuknak tekintik. Az eredeti tenyésztő egyébként az a huculnak nevezett ruszin néptörzs, amelytől a fajta a nevét is kölcsönözte. Magyarországról egyébként ez a fajta is csaknem kipusztult, ám szerencsére Anghi Csaba kezdeményezésére néhány évtizede kialakítottak egy magyar hucul ménest. Az Aggtelek térségében nyargalászó, jelentős természetvédelmi értéket képviselő lovakról az Aggteleki Nemzeti Parki és a Fővárosi Állat- és Növénykert gondoskodik, és egy-egy példány a Paraszstudvarban is mindig látható.

– Sohasem volt háziállat, mégis minden házban van hálószozája! Na, mi az?

Kopasz kakas, kopasz juh

A juhakol lakói a cigája nevű juhajtást képviselik, amely könnyen felismerhető jellegzetes, fekete fejről. Vannak ugyan más fekete fejű juhajtások is, de azokat többnyire kifejezetten a húruk miatt tenyésztik. A cigája ezzel szemben aránylag sok gyapjút és tejet ad. A Parasztudvar juhait is

meg szokták nyírni, s ilyenkor jól látszik, hogy az állat szemmel látható részének nagyobbik fele valójában gyapjú. Amikor a gyapjúsóbát lenyírják róluk, az állatok feleakkorának látszanak, mint nyírás előtt.

Kellenek-e az Állatkertbe?

Az emberek főleg a távoli tájak élővilága miatt keresik fel az állatkerteket, de a háziállatokra is sokan kíváncsiak. Manapság egyre több ember él nagyvárosokban, és sok gyerek úgy nő fel, hogy alig találkozik azokkal a háziállatokkal, amelyeket az idősebb nemzedék többsége gyermekkorából jól ismer. Sokan remekül felismerik a tig-

Bááá, bocil!
A városi gyerekek többsége soha életében nem lát közelről tehenet – hacsak nem látogat el az Állatkertbe

rist és a mosómedvét, miközben nem tudják megkülönböztetni a kecskét a birkától. A városi ember egyre inkább elveszti a kapcsolatát a háziállatok többségével. Az állatkert – sok más egyéb mellett – arra is jó, hogy a lovak, szarvasmarhák, juhok, kecskék, disznók és baromfiak továbbra is jó ismerőseink maradjanak.

Kivágólló

Élő nemzeti örökségünk

Címeres ökör

A **magyar szürkemarha** ősi típusú, szinte vadállatra emlékeztető, szívós jószág, mely a legtöbb marha-betegségnek ellenáll, s a szabadban való tartást télen-nyáron jól viseli. A tehenek is jókora, címer formájú szarvakat viselnek, a bikát tehát nem erről, hanem busa fejről és jellegzetes, kormos homlokáról lehet megismerni. Szürkemarhák húzták egykor az ökrös szekereket, és szántáskor az ekét. Európaszerte a legkedveltebb vágóállat volt: a gulyákat lábon hajtották a Hortobágytól Németországig.

Fotó: Gör András

Az igazi juh

A **rackajuhot** minden bizonnyal honfoglaló őseink hozták magukkal a Kárpát-medencébe. A régi magyar juhászok szemében csak ez volt az „igazi” juh, a külhoni fajtákat csak a birka névre tartották méltónak. A rackát fekete és fehér színben tenyésztik. Laza tincseket alkotó, durva gyapjából subákat, takarókat készítenek, de tejet is bőven ad, és a húsa is jó minőségű. A juhajták közt egyedülálló V alakú, pödrött szarva, mely nemcsak a kosok, hanem, bár kisebb méretben, de a nőtények fejét is díszíti.

Fotó: Bólint Katalin

Malac bundában

A **mangalica** viszonylag hosszú, túrásra alkalmas orra és erős, göndör szőrzete miatt kiválóan alkalmas a szabadban való tartásra. Három színváltozata van: a vörös, a szőke, és az úgynevezett „fecskehasú”. A vaddisznóra emlékeztető, ősi tulajdonsága, hogy malacai születésükkor csíkokat viselnek. Ez a fajta a huszadik század első felében még igen népszerű volt, később azonban csaknem kipusztult. Az utóbbi években újra növekszik a mangalicák száma, sonkájuk messze földön híressé vált.

Fotó: Czéher György

Kopasznyakú és társai

A közismert, nagytestű jószágok, a szürkemarha, a racka vagy a mangalica mellett ritkán esik szó arról, hogy léteznek régi baromfifajtáink is. Már honfoglaló őseink is hozták magukkal Ázsiából házi-szárnyast. Ilyen például a **magyar kopasznyakú tyúk**, mely fekete, fehér, sárga és kendermagos színben egyaránt létezik. Hasonlóképpen élő nemzeti örökségünk részét képezi a fodros lúd vagy a magyar vadas kacska, melynek színe erősen emlékeztet vadonélő őse, a tőkés réce tollazatára.

Fotó: Gör András

Nagy, fehér nyájörző

Európa csaknem minden pásztornépe kitenyésztette a maga nagy, fehér nyájörző kutyáját, amelyeket éjjel is könnyen meg lehet különböztetni a juhokra támadó farkastól. Magyarországon két ilyen eb is van: a komondor és a **kuvasz**. A kuvasz gyapjas bundájával szemben a komondor szőrzete zsinóros, nemezes, de különbségek mutatkoznak a testalkatukban, sőt a természetükben is. Őseink tenyésztői tudatosságát bizonyítja, hogy a két fajta egymás mellett, keveredés nélkül fennmaradhatott.

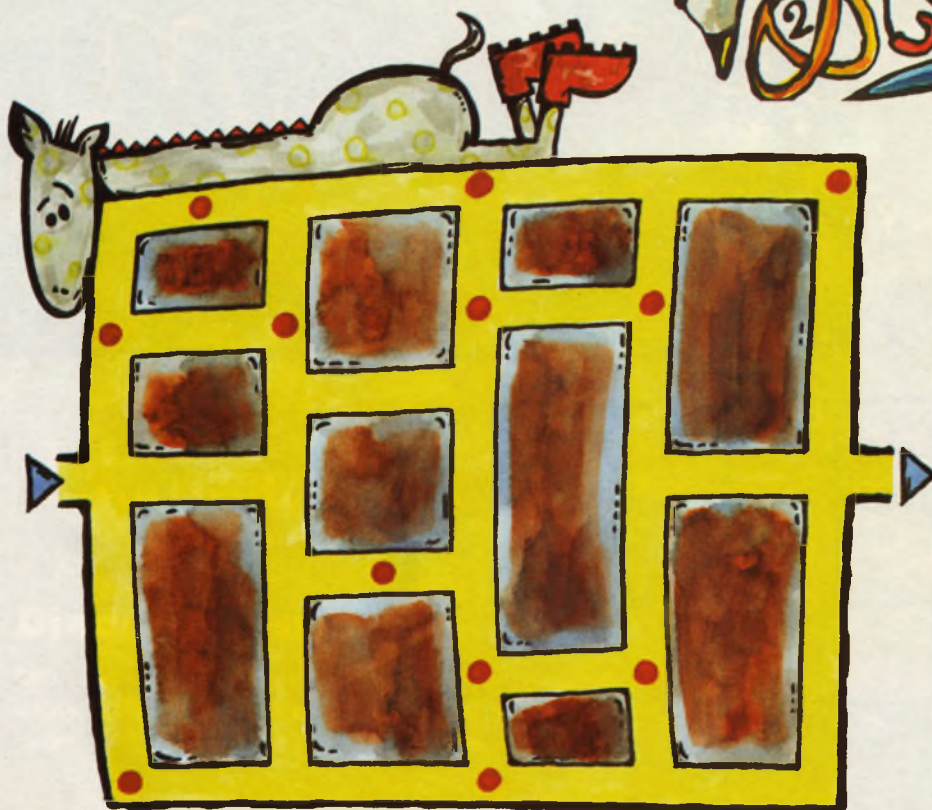
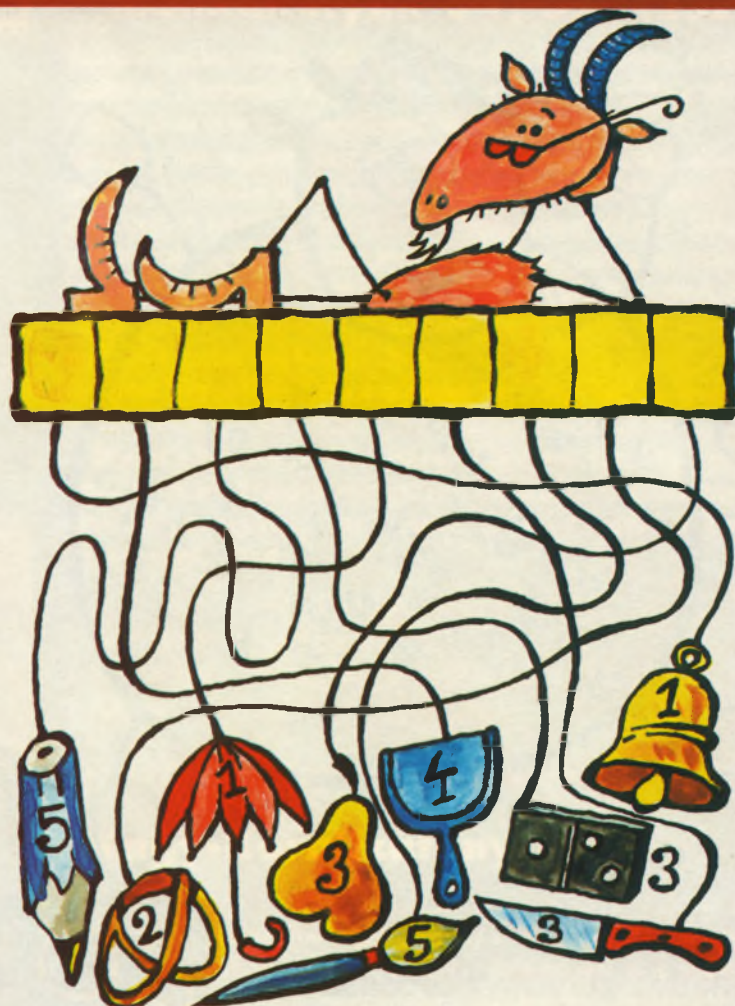
Fotó: Gör András

A juhász jobbkeze

Kilenc nemzeti kutyafajtánk közül öt pásztoreb, ebből három kistermetű, fürgé terelőkutya: a puli, a **pumi** és a mudi. Ezek a roppant értelmes, fáradhatatlan kis kutyák szinte olvasnak gazdájuk gondolataiban. munka közben folyamatos csaholással jelzik hollétüket a juhásznak, aki csupán egy-két odavetett szóval, botja mozdulatával irányítja őket. Egyes helyeken, főleg a Nyírségben ma is látható eredeti foglalkozását űző, nyáj mellett tevékenykedő mudit.

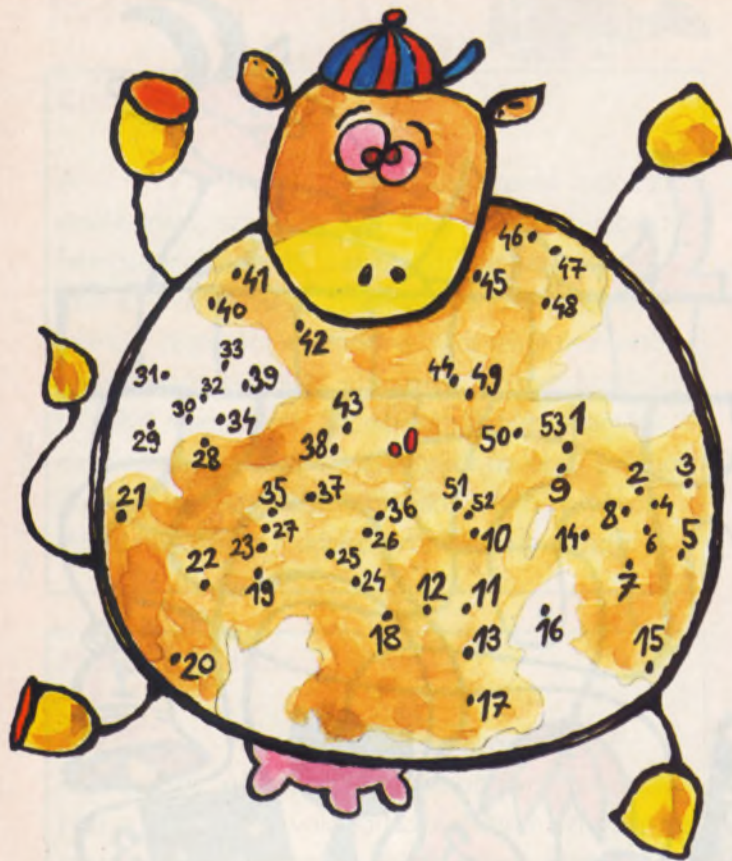
Fotó: Gör András

A tárgyak mellett szereplő számok azt jelzik, hogy az adott tárgy hányadik betűjét kell a megfelelő négyzetbe írnod ahhoz, hogy máris olvashatsd a megoldást.

Szedd össze a labirintusban található golyókat úgy, hogy a megtett úton nem haladhatsz még egyszer, és nem is keresztezheted azt!

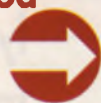

Kösd össze a számok mellett található pontokat 1-53-ig!

A csigát ugyanúgy hívják, mint a kutyát. Párosítsd az azonos betűket! A végén négy betű árván marad, melyekből összeállíthatod a keresztnevet.

Helyezd el az itt látható négy állatnevet a sorokban úgy, hogy függőlegesen egy újabb állat nevét kapd!

BÉKA, FÓKA, PUMA, RIGÓ

Augusztus 11., 19.00, ismétlés másnap 8.00, 13.00

Munkakutyák 51/52. rész

Vera különleges képzettségű nyomkereső kutya. Aknákat kell megkeresnie. Kitűnő szaglásának köszönhetően Verát arra képezték ki, hogy kiszimatolja a több évtizedes aknákat és más robbanószerkezetek kiszivárgását.

Joe Cowboy nem nagyvadra vadászik. Rendkívüli szaglóképesége révén eltűnt személyeket és időnként eltévedt vadászokat kutat fel. Az utóbbi időben Joe négy eltűnt személyt kutatott fel. Száz százalékos hatékonysággal dolgozik. Sajnos azonban érzelmileg még mindig nem heverte ki, ahogy előző gazdája, egy rendőr bánt vele. A véredek nagyon érzékenyek, és gyengéd bánásmódot igényelnek. A vadászidényben Renee és a vérebei 24 órás készenletben állnak. Ha valaki eltűnik, egy barátjuk menteni hívja Renee-t és Joe-t.

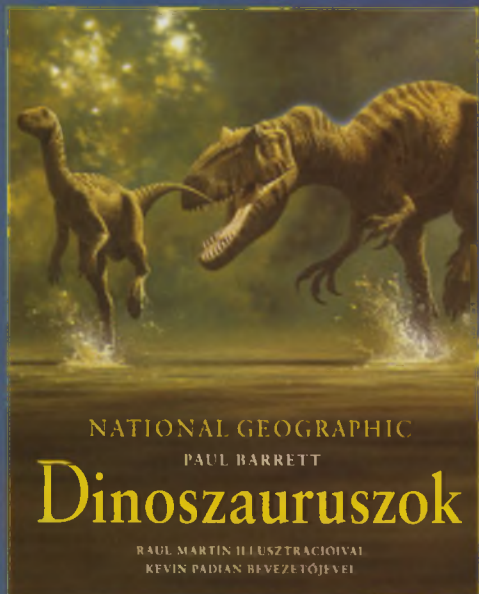
Chicagóban Thirty, a 11 éves dalmata az egyetlen tűzoltókutya, amely ma is részt vesz a riasztásokon. Frank Ruscello a 30-as tűzoltóbrigád kapitánya. Thirty, ami 30-ast jelent, a 30-as számú tűzoltókocsiról kapta a nevét, amivel jár. Thirty tíz éve van ott, és több mint 25 ezer riasztáson vett részt. Amikor a kocs szirénázva megy az utcán, nagyon megnyugtató érzés a jelenléte: Thirty még a legnagyobb bajban is nagyon nyugodt marad.

A National Geographic Channel kérdései:

1. Honnan származik a „véreb” elnevezés?
2. Mi a címe annak a rajzfilmnek, amely híressé tette a dalmata fajtát?
3. Melyik állat tekinthető valamennyi kutyafajta ősének?

A válaszokat a 27. oldalon található nyereményszelvényen küldd el szerkesztőségünk címére!

KÖNYVAJÁNLO

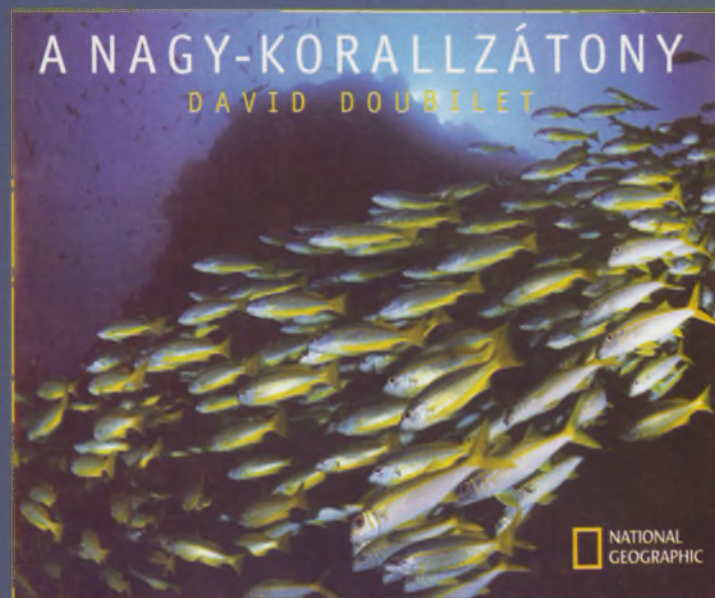

Dinoszauruszok

Nincs a világon gyerek, akít ne érdekelnének a dinoszauruszok. A régmúlt idők állatörriásai közé tehetsz időutazást.

A Nagy-Korallzátony

Az Ausztrália partjai mellett fekvő Nagy-Korallzátony a Föld legnagyobb, élőlények által létrehozott építménye. Felépítőit, a parányi korallpolipokat és a zátony egyedülállóan gazdag élővilágát megismerheted a híres bűvárfotós nagyszerű vízalatti felvételeiből.

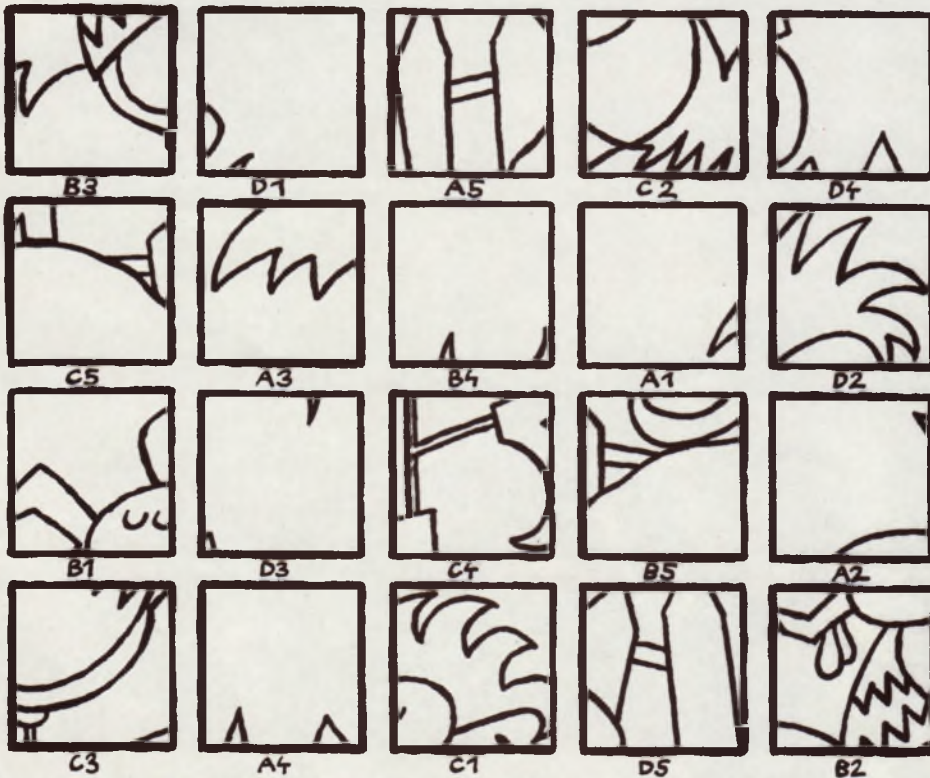
A National Geographic Society könyveinek magyar változatai a Geographia Kiadó gondozásában jelennek meg.

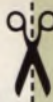

Másold át egyenként a kis négyzetekben látható részleteket a fenti négyzethálóba, ahol - ha pontosan dolgoztál -, egy kép bújik majd elő!

	A	B	C	D
1				
2				
3				
4				
5				

Játssz velünk és nyerj!

Ha a következő kérdésekre helyesen válaszolsz, az itt látható gyönyörűséges állatokat nyerheted meg, a Wild Republic (Vad Köztársaság) jóvoltából.

Ha most nem volt szerencséd, megvásárolhatod őket a Budapesti Állatkerben.

1. Melyik vadréce a házi kacsa öse?
2. Hol háziasították a szamarat?
3. Létezik-e háziasított rovar?
4. Mi volt az észak-amerikai indiánok egyetlen háziállata?
5. Mitől különleges a juhajták között a racka?

NYEREMÉNYJÁTÉK-SZELVÉNY

(Ne felejtse el a hátoldalon az adatait kitölteni!)

NYERJ ÁLLATOT MAGADNAK!
A „VAD KÖZTÁRSASÁG” KÉRDÉSEI

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

Műsoros
videokazettát
nyerhetsz!

(Kérdéseink a 23. oldalon található)

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

A Kvízoló kérdése a 22. oldalról:
Hogy hívják a csigát?

A Dénes Natur Műhely
ajándékkönyvét nyerheted!

Beküldési határidő: 2003. augusztus 22.
Süni magazin, 1242 Budapest, Pf.: 455

- Igen, megrendelem a Süni magazint egy évre, 1 példányban 1.980,- Ft-ért, megtakarítva 396,- Ft-ot
- Igen, megrendelem a Vadon magazint egy évre, 1 példányban 1.980,- Ft-ért, megtakarítva 396,- Ft-ot
- Igen, megrendelem a Süni és a Vadon magazint egy évre, 1 példányban 3.600,- Ft-ért, megtakarítva 1.152,- Ft-ot

Több példány megrendelése: Süni magazin ..... példány, Vadon magazin ..... példány

Öt példány feletti megrendelés esetén további kedvezményt biztosítunk; kérjük, hívja a szerkesztőséget!

- Tagja kívánok lenni a Süni Egyesületnek

Előfizetési kérdéseire szívesen válaszolunk a (36-1) 302 5832 telefonszámon.

Kérjük a kupont olvashatóan kitöltve küldje vissza a Süni és Vadon magazinok szerkesztőségének címére:

1242 Budapest, Pf. 455.

vagy a (36-1) 302-58 32 faxszámra.

E-mail: szerk@padon.hu

A megrendelt magazint csak az ellenérték beérkezése után tudjuk biztosítani. A magazinok kéthavonta jelennek meg. Az árak csak belföldi kézbesítésre érvényesek.

A magazinok kiadója a visszaküldött adatokat marketingakciókhoz, promóciókhoz is szeretné felhasználni. Amennyiben ehhez nem járul hozzá, kérjük itt jelezze.

NYEREMÉNYJÁTÉK-SZELVÉNY

(Ne felejtse el a hátoldalon az adatait kitölteni!)

NYERJ ÁLLATOT MAGADNAK!

Nevem: .....

Címem: .....

Iskolám neve és címe: .....

Kedvenc állatom: .....

Műsoros
videokazettát
nyerhetsz!

Nevem: .....

Címem: .....

Iskolám neve és címe: .....

Melyik cikk tetszett legjobban? .....

AJÁNDÉKKÖNYVET NYERHETSZ

Nevem: .....

Címem: .....

Iskolám neve és címe: .....

Hol vásároltam meg a SÜNIH-t?

tanító néninél újságárusnál előfizettem

Beküldési határidő: 2003. augusztus 22.
Süni magazin, 1242 Budapest, Pf.: 455

Nyeredményhirdetés

ELŐZŐ SZÁMUNK HELYES MEGFEJTÉSEI:

A Wild Republic kérdései:

1. A récék közül a hím visel színesebb tollazatot.
2. A békák tavasszal tavakhoz indulnak párosodni.
3. A hím rózsás pelikánnak nászidőszakban dudor nő a homlokán.
4. A macska vemhessége átlagosan 63 napig (kilenc hétig) tart.
5. A hím skorpiót a nőstény könnyen zsákmánynak nézheti, és felfalhatja.

A National Geographic Channel kérdése:

1. A csimpánzok hazája Afrika.
2. A vadonban a csimpánzok csapatban élnek.
3. A csimpánzok szoktak vadászni.

A Kvíziló feladványa:

A hal neve: JUDIT

Szerencsés nyerteseink:

A Wild Republic játékállatait nyerték:

Dióssy Zsófia (Kaposvár), Galcsik Bea (Nógrádsipek), Halász Luca (Budapest), Hegedűs Szilvia (Budapest), Horváth Hajnalka (Bácsalmás), Károlyi Dénes (Érd), Papp Johanna (Budapest), Szemerits Balázs (Sopronhorpács), Szőke Botond (Budapest), Tamás Gábor (Debrecen)

Műsoros videokazettát nyertek:

Mihályovics Dominika (Kozármiszlény), Papp Gergely (Monor), Szele Brigitta (Lenti)

A Dénes Natúr Műhely Kiadó ajándékkönyvét nyerte:

Ajzert Balázs (Balatonszöd)

Megrendelő neve (intézmény esetén a kapcsolattartó neve is): .....

Címe: .....

Telefonszáma: ..... E-mail címe: .....

Ha a megrendelő neve nem azonos a kézbesítési címmel:

Kézbesítési név: .....

Cím: .....

Dátum: ..... Aláírás: .....

Könyvajánló

Kedves Kissünök! Tombol a nyár, ilyenkor legjobb a napon heverve élvezni a jó időt – és két kirándulás között egy napernyő árnyékában olvasgatni...

Újabb „Morpurgo-könyvek”

Ida Bohatta Morpurgo fél évszázadon át írta és rajzolta kedves kis könyvecskéit. Bűbajos kis állatkákkal, bogyómanókkal teli, parányi mesekönyveiből most egy újabb csokrot rendelhetsz a Simon Kiadótól, a 209-5486, 385-3637 vagy 209-6041 telefonszámon.

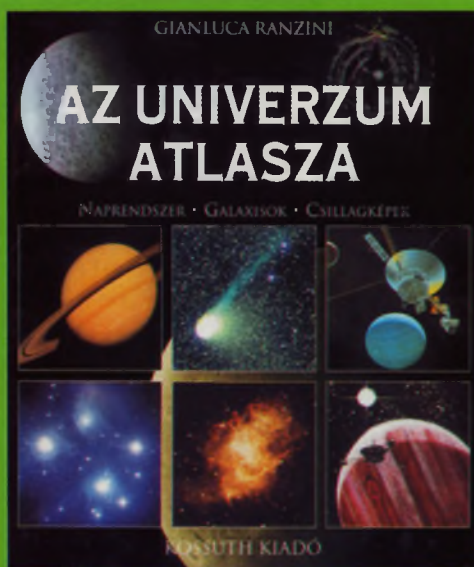
A Móra Kiadó ajánlatából

Számtalan újdonsággal és néhány régi, emlékeztető olvasmány újbóli kiadásával kedveskedik a Móra kiadó. Az itt bemutatott köteteken kívül megtalálható a könyvesboltokban Fekete István és Janikovszky Éva egy-egy feledhetetlen művét is, amelyeket a szüleid is olvashattak gyerekkorukban.

Mit is az Univerzum?

Nem más, mint a világ-egyetem, amelyet évezredek óta kutatunk, s egyre jobban megismerünk. A bolygók, csillagok, üstökösök és fekete lyukak közt segít eligazodni a Kossuth Kiadó jóvoltából megjelent kötet. Ha még nem értesz mindent, ne csüggedj: ezt a tudós könyvet tíz év múlva újból a kezvedbe veheted!

Közel van az Univerzum?

Hát persze, hogy közel, hiszen magunk is benne vagyunk – és egyben messze is, hiszen a távoli galaxisoktól még a fény is milliárdnyi évet utazik, mire ideér. Egy azonban bizonyos: a GABO Kiadó által kínált csodaszép könyv a távolit is közel hozza.

BOTÁNICA LEVELT

Megszelídített növények

Hogy léteznek vadállatok és háziállatok, az mindenki számára természetes. Kevésbé magától értetődő, hogy vannak házinövények is – talán azért, mert nem ezen a néven, hanem házinnövényként, kultúrnövényként szokták emlegetni őket

Fejlődésének kezdeti szakaszában az ember pontosan ugyanúgy viselkedett, ahogyan a ma is élő főemlősök: kis csapatokban járt, és azzal táplálkozott, amit talált. Leggyakrabban növényi részeket rágcsált, gyökereket ásott ki, vagy az éppen érő vad gyümölcsöket szedte össze, de néha vadászott is, és ha sikerült elejtenie valamilyen állatot, hát nyers hússal tölte meg a bendőjét. Táplálkozására az időjárás, az évszakok változása volt a legnagyobb hatással, de befolyásolta a szerencse is, mert a vándorló csapatok hol gazdagabb területekre tévedtek, hol pedig kedvezőtlembekre. Ez az életmód nem

igényelt különösebb ügyességet, előrelátást vagy tervezést, ugyanakkor nem is kecsesgett biztos táplálékkal.

Földműveléstörténet

A földművelés első csirái akkor keltek ki, amikor a barlangokba húzódó emberek először gyűjtötték össze a vad gyümölcsök magjait, és először szórták el a barlang körüli területe-

Mennyei termés

A paradicsom csak a magyar nyelvben viseli a bibliai Édenkert nevét

Szembetűnő szemek Az öröklődés alaptörvényeinek felfedezésében a borsónak is szerepe volt

ken. A letelepedett életmód lehetőséget adott a hosszabb életű növényeknek, hogy meg-növekedve termőre forduljanak. Ettől az időszaktól kezdve nem kellett nagy területet bebarangolni a gyümölcsökért, csak a közeli fákat kellett leszüretelni. Persze a gyümölcsök csak rövid időre adtak táplálékot, de a többféle gyümölcsből összeállított „kert” már tavasztól nyár végéig biztosította a betevő falatot. A gyümölcsök tartósítása azonban még nagyon sokáig megol-

datlan probléma maradt. A következő áttörést a gabonanövények felfedezése jelentette. A tápláló magvakat először vadon szedgették, majd a gyümölcsfákhoz hasonlóan vetették. A gabona ugyan már az első évben termett, de nem volt olyan igénytelen, mint a fák. Az első földeket rendszeresen gyomlálni kellett, és évről évre fel kellett szántani, azaz a föld felső rétegét morzsálékossá kellett tenni, és összekeverni az alsóbb rétegekkel. Ez pedig verejtékes munka. Az eredmény viszont az egész évben eltartható magok tömege, ami megoldást jelentett a zord telek éhezésére is.

A kultúrnövények eredete

Minden mai kultúrnövényünknek (mezőgazdasági természetbe vont növénynek) az elődeit megtaláljuk a természetben – csak lehet, hogy nem ismerjük fel! A kukorica például az évezredek alatt hatalmasat változott: csöveiben a magok száma megszázsorozódott, termete megduplázódott. Hasonló változás figyelhető meg a gyümölcsök nagy részénél is. Gondolj csak az utak mentén, töltések oldalában növő alacsony vadalmafákra! Azok a mogorónyi, keserű, savanykás termékek a mai, teniszlabdányi, mosolygós, piros almák ősei! Ráadásul az eredeti fajok nemesítése során számtalan különböző szempont került előtérbe. Egyrészt a kedvezőtlenebb éghajlat alatti termesztetőség volt a

cél, másfelől pedig a nemesítő ízlése. Így fordulhat elő, hogy a trópusi Közép-Amerikából származó növényeink, mint a melegkedvelő kukorica (amit hívnak tengerinek is, mert a tengerentúlról érkezett) vagy a paradicsom igénytelen, ellenálló változatai már a mérsékelt övben is sikerrel termesztethők. Az alma példájánál maradvány pedig jól látható, hogy az egyik fajta lédús és piros, míg a másik szárazabb, és a színe sem olyan hívogató – ezzel szemben egész télen eltartható! A ma fellelhető több száz változat mindegyike ugyanattól a fácskától származik, csak a nemesítés célja volt különböző.

Oltás, injekcióstű nélkül

A nemesítés egyik módja a kiválasztott anyanövények megtermékenyítése a

kívánt porzós egyed virágporával. Ez az eljárás akár hatalmas méretű táblákban is alkalmazható. Ráadásul a jobb termés érdekében ma gyakran különböző fajtákat ültetnek egymás mellé, hogy a megporzás után kialakuló termések a legjobb lehessenek. A gyümölcsfák esetében a megporzáson kívül ki lehet használni az erőteljes gyökérzetet fejlesztő fajták és a sok édes gyümölcsöt adó változatok keverékét is. Ehhez csak a nemes korona egy szemét (rügyét) vagy ágacskaát kell az alany kérge alá ültetni. A két különböző növényről származó rész lassan összenő, így az eredeti korona levágása után a gyökér a felszívott tápanyagokat az új hajtásnak továbbítja, és persze a jövővényhajtáson fejlődő levelek is a

Nagy találmány!
A gabona feldolgozása olyan bonyolult szerkezetek feltalálását eredményezte, mint például a malom

Tengerihántás

A kukoricának számtalan fajtája létezik. A leszedett csövek tárolására szolgál a kukoricagóré

gyökeret éltetik ettől kezdve. A két növény egygyé forrva végül mindkét szülő tulajdonosságát felülmúló példányt eredményez.

Nem csak evésre jók!

A növény felhasználásának legegyszerűbb módja, ha megesszük, ennél bonyolultabb, ha lekvárt vagy befőttet, esetleg bort készítünk belőle. De létez-

– Ne beszélj zöldségeket, fiacskám! Már hogy lennél te gyümölcs?

nek ennél sokkal összetettebb, kifinomultabb eljárások is, amikor a végtermék nem is hasonlít az eredeti növényre: gondolj csak a cukorrépából nyert kristálycukorra, a napraforgóból sajtolt olajra, vagy a gabonából őrölt lisztre, amelyből aztán tésztát gyúrhatunk, kenyeret, süteményt süthetünk! Ám a növények nem csak evésre jók: a len vagy a kender rostjaiból kötelet és vásznat készítenek, számos növényből vonnak ki gyógyszert vagy illatanyagot, a nyersgumit a gumifából csapolják, sok virágot a szépségéért termesztene, az építő- meg a bútortipar pedig a mai napig nem tudja nélkülözni a faanyagot. Ugye milyen furcsa belegondolni, hogy a háztető gerendái, a papír, amire írsz, vagy a karosszék, amibe beülsz, valamikor élő növények voltak?

A nemesítés kárvallottja

Talán az egyetlen növény, amelynek nem tett jót a nemesítés, a banán. A trópusi banánnövény egy felresikerült, mag nélküli változata az összes ma élő növény őse. A magot termő egészséges fajtársa lassan eltűntek a népszerű változat mellől. Ettől származik a félméteres, lisztes húsú főzőbanán, a nálunk is kapható étkezési banán vagy az Ázsiában közkedvelt fanyar, alig ujjnyi törpebanán. Mag nélkül persze egyik sem képes természetes módon szaporodni, tehát ha az ember nem tartaná fenn, valószínűleg végleg eltűnne a Föld színéről.

Az árnyékvár nyolc apró részletben tér el a színes vártól. Megtalálod az eltéréseket?

Keresztbe-kasul

	VALAMIT LÉTREHOZ	FALAT BEMÁZOL	BOSSZÚS SZÓCSKA	RITKA FÉRFINEV	PÁNCÉLSZEKRÉNY	ISKOLAI OSZTÁLYZAT	LÁBVÉG!	SÉTAPALCA	KÖZÉPEN RÁIR!	A VÉGÉN ÜL!	ERESZKEDŐ	BECÉZETT ATTILA	SZEMÉLYES NEVMÁS	
A MEGFEJTENDŐ SOR 1. RÉSZÉ	▶	▽	▽	▽	▽	▽	▽	▽	▽	▽	▽	▽	▽	0
... A SZAVATOSSÁGA, NEM FOGYASZHATÓ	▷						SZÉLÉN OLDANI! SÜRGETŐ KÉRDÉS			TÁPLÁL	▷			↙
AKADNI KEZD!	▷		NYAKON ZÚDÍT ÖLTÖNY KABÁTJA	▷					ÉJSZAKAI JÁTSZÓTÉRI TÁRGY	▷	▽		BELSŐ VÁR! BÁSTYA, RÉGIES SZÓVAL	▷
CUKORKA MÁRKÁJA	▷			ZSÓKA, BECÉZVE ÜGYEFOGYOTT	▷			NAPTÁRI EGYSÉG AFRIKAI ORSZÁG	▷	▽		ÜRES VÁZ!	▷	
MENEKÜLÉSSZERŰEN FUTÓ	▷					ZENEI FÉLHANG MORZSEJEL	▷			GYILKOLÁS	▷		BABA-SÍRÁS	
TANULÓVEZETŐ	▷	RÉZFŰVÓ HANGSZER TÍZSZER TÍZ	▷					IGEN, CSEMÜL NEM EZ	▷			EDINA, BECÉZVE ZÖLD-ÉTEL	▷	
	SZÁMOS ÉLEN VÉGZETT	▷			HITEGETÉS HUSZÁR FEJFEDŐ	▷							FÁZNI KEZD! NÖVÉNYI SZÁL	▷
E KÖZELLEBBI	▷		ECET FELE! SZÜRZET A FEJEN	▷			ELLENÉRTÉKE RÓMA KÖZEPE!	▷			ÁZSIAI NÉP SZERVÁL A TENISZÉZŐ	▷		
ALSÓ VÉGTAG	▷			SEMMIKOR SEM LAKODALOM	▷				ANNAK A MELYÉRŐL BETA-KARITÓ	▷				
FELVÁGOTT	▷							MŰSOR-SZÓRÁS AMELY DOLGOT	▷				BELÜL INT! SZÁJ-SZÉL	▷
A HARMADIK SZEMÉLY	▷	TIBETI KÉRŐDZŐ ÁLLATTERELŐ SZÓ	▷			SÁRGA-REPA VÉDETT MADÁR	▷							TOVÁBBÁ
	LÉGHUZATOS NÉMA PINE!	▷					ÜN, KEGYED MUTATÓ SZÓCSKA	▷					CSODÁLKOZÓ SZÓCSKA KÁDRÉSZ!	▷
CSÜNDRE INTŐ SZÓ	▷				NŐI NÉV NÉVELŐ	▷					MÉH-KAPTÁR TONNA, RÖVIDEN	▷		
A MEGFEJTENDŐ SOR 2. RÉSZÉ	▶													

Kapirgáljunk utána!

Mit keresett a Kiskakas azon a bizonyos szemétdombon?

Aki manapság egy pillantást vet egy szemétdombra, nemigen tudja elképzelni, mi keresnivalója volna egy kakasnak a műanyagflakonok, ócska cipők, rozsdás vaskályhák, lyukas fazekak, kopott autógumik közt.

**Anyám tyúkja
Szabadban kapirgáló
baromfit sajnos egyre
ritkábban látni**

Az ugyebár egyértelmű, hogy a kakas és a szemétdomb össze tartoznak. Már az ismert meséből is tudjuk, hogy egy bizonyos kiskakas egykor gyémánt-félkrajcárt talált. De a kérdés nem ez. Hanem az, hogy mit keresett?

Nem szégyen, ha foltos

Csakhogy amikor a mesék születtek, a szemétdombok még más képet mutattak. A réges-régi időkben, amikor az ember még békeességben élt a természettel, minden anyag érték volt. Semmi nem került a

szemétre csak azért, mert kiment a divatból: a ruhákat, cipőket nagy gonddal készítették, s ha elszakadt, megvarrták, megfoltozták.

– Ezeken a mai szemétdombokon jobb kesztyűben kapirgálni!

Köcsögök a szárítón
Hát nem szebbek,
mint a műanyag-
flakon?

Tűzre vele!

A papír ritka kincs volt: takarékoskodtak is vele, s ha már egy betű sem fért el rajta, hát jó volt gyűjtősnak a kályhába. Bolondnak nézték volna azt, aki kidobja, az pedig már végképp nem fordulhatott elő, hogy könyvek kerüljenek a szemét közé. A törött lábú széket, asztalt megjavították, de ha már végleg tönkrement, a fája akkor is jó meleget adott a kemencében – kinek jutott volna eszébe eldobni bármit is, amivel fűteni lehet? A fémhul-

ladék ritka volt, ráadásul a kovácsműhelyben újra beolvasztható. A tüzelésre alkalmatlan, bűdös, káros füstöt árasztó műanyagok és gumiabroncsok pedig nem okoztak fejtörést – ugyanis nem léteztek.

Lehetőség vagy kényszer?

A tejet köcsögben, a mézet csuporban tartották, s legföljebb egy-egy összetört cserépedény dirib-darabjairól lehetett azt mondani, hogy igazán semmire nem kellenek. A lyukas fazék azonban már nem került a szemétdombra: újra használhatóvá tette a drótostót, aki egyébként nem mindig tót (vagyis szlovák) nemzetiségű volt, ugyanis a cigányok közül is sokan újték ezt a hasznos mesterséget. A vödröt, lavórt is meg lehetett fenekelni: a fűzetben, amelyben nagyanyám a háztartási költségeket számontartotta, még olvasható ilyen kiadás! Ha valaki netán „eldobható” edényt emlegetett volna, a régiek értetlenkedve csóválták volna a fejüket: miért kelle-ne eldobni azt, ami látszólag teljesen ép? Szemétre vetni egy tár-

gyat nem lehetőség, hanem kényszer, hiszen minden holmiban valakinek a munkája van, s nem is kevés! A tárgyak sem arra készültek, hogy használat után kidobják őket: még a kapatisztító-fát is gazdagon díszítették, kifaragták.

Krajcár helyett kukac

Ételmaradék nem kerülhetett a szemétbe, hiszen mit kapott volna akkor a malac? A zöldség héja vagy a csont csak az ember számára felesleges: amelyiket a kutya nem, azt a házi nyúl ropogtatta el. Ami aztán végképp nem ehető, az a komposztra került. És ezzel meg is érkezünk a kiskakas szemétdombjához. A hulladékgazdálkodás problémája ugyanis, ami napjainkban oly megoldhatatlannak tűnő gondot jelent, egy-két száz évvel ezelőtt még ismeretlen volt – annyira, hogy komoly, vaskos néprajzi könyvekben egyetlen szót sem lehet találni a szemétről. A falusi szemétdombok valójában inkább komposzt-halmok voltak, amelyekben aztán kövér, ízletes kukacok telepedtek meg. Hát ezeket keresgélte a baromfiudvar népe, és mi tagadás, jobban örültek nekik, mint a legfényesebb gyémánt-félkrajcárnak.

Mi mindent kapunk a háziállatoktól?

A háziállatoktól nyert termékeknek se szeri, se száma: nemcsak a húsuknak vesszük hasznát, de a szőrüknek-bőrüknek, tojasuknak, sőt még a trágyájuknak is.

A pásztorkodó népek sokféle módszert fejlesztettek ki a tej feldolgozására, amelyeknek a városi ember csak a végtermékével találkozik. Ám egy kis kísérletezőkedvel Te magad meggyőződhetsz róla, mi mindent kapunk az állatoktól

Készíts házi tejtermékeket!

Magad is kipróbálhatod, milyen túrót, vajot, sajtot készíteni, hátha jobban ízlenek majd a saját készítésű termékek, mint a bolti! A házi tejtermékekhez mindig tejcsarnokban vett, teljesértékű tejet használj!

Túró:

Öntsd ki a tejet egy edénybe, és szobahőmérsékleten hagyd megaludni. 1-2 nap múlva, amikor már megaludt, tedd be a mikrohullámú sütőbe, és ahány deci, annyi percig melegítsd 550 W-on (mikrohullám helyett gázon is lehet melegíteni, de csak lassú lángon, hogy ne forrjon fel, és ki ne fusson). Hagyd állni öt percig. Közben egy fazékra rakj egy tézstaszűrőt, amit bélelj ki laza szövésű anyaggal (tisztá textilpelena, sűrű csipkefüggöny-darab, lenvászon...). Ezen a szűrőn keresztül csepegtesd le a félkész túrót. Néhány óra múlva a tézstaszűrőből tátra borítva már fogyasztható is.

Sajt:

A már kész túrót konyharuhán szétmorzsolva szobahőmérsékleten szárítsd. Néhány nap múlva egy kiskanálnyi olvasztott vajjal és sóval együtt fazékban folyton keverve főzd (lekvárszerűen) addig, míg ha a masszát kanállal felemeled, nyúlósan „ráül” arra. Laza szövésű anyaggal bélelt edénybe

öntsd, olyan formájúba, amilyenre a sajtot szeretnéd formázni, és hideg vízfürdőben hűtsd ki. Ha jól sikerült, az edényből kiborítva is megőrzi a sajt a formáját. Főzés közben ízesítheted is fokhagymával vagy metélőhagymával, köménnyel, borssal – ki-ki ízlése szerint.

Vaj:

Alvadásra kitett tej fölét (fölső, sötétebb színű, zsírosabb részét) akkor szedd le, amikor a tej még nem aludt meg, csak kissé megsavanyodott. Ez a tejföl. Ezt addig kellene rázni (köpülni), amíg meg nem csomósodik. Köpülés helyett a háztartási robotgépet ajánlanám. Végül az egészet sűrű szűrőkanálra keresztül le kell szűrni, hogy víz ne maradjon benne, majd le kell hűteni, hogy a vaj teljesen megszilárduljon. Akkor is találkozhatasz a vaj keletkezésének jelenőségével, amikor bolti tejszint szeretnél robotgéppel felverni, de a túlzott rázás, keverés miatt a tejszín kicsapódik, és vaj keletkezik.

Trágyázási kísérlet

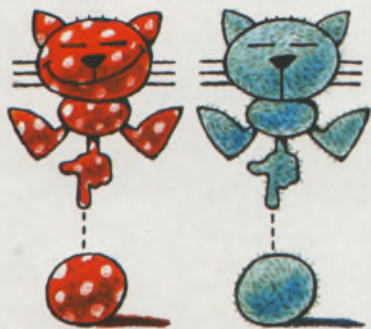
Talán tudod, hogy a háziállatok ürüléke is hasznos mezgazdasági „termék”, amit az alommal keveredve trágyának hívunk. A trágya olyan anyagokat tartalmaz, amelyek táplálják a növényeket, de nagy mennyiségben már mérgezik is őket. Ha van arra lehetőség, hogy kis mennyiségben állati trágyához juss (szarvasmarhagy vagy sertés trágya a legjobb), akkor már neki is kezdhetsz a kísérletezés-

Megfigyelések nyaralás közben

nek. Virágcserepekben különböző arányban keverd össze a trágyát a földdel: legyen olyan, amelyikhez csak keveset adsz, olyan is, amelyikhez fele-fele arányban, és legyen egy kontroll is, amelyikbe nem kevertél trágyát (használd gumikesztyűt a munkához). A cserepekbe ültess bármilyen virágpalántát, akár a kertből szedett tetszetős gyomot is. Rakd a cserepeket napos helyre, öntözzgesd szorgalmasan, és figyelj meg, mi történik. Amelyik növénynek megfelel a trágyaadagja, gyors növekedésbe kezd, amelyiknek túl sok, az kiég. Lesz olyan is, amelyik gyorsan nő, de hosszú, lágy szárai lesznek, amelyek kevésbé állnak ellen a szélnek – ez is a túlzott trágyázásra utaló jel.

Szörlabda, nemezlabda

A nemezelés ősi mesterség: nemez-ből nemcsak kalapot, hanem ruhát, tarisznnyát, sőt sátrat is készítettek őseink. De tudod-e, hogy nemcsak birka-gyapjából, hanem akár a saját kutyád

vagy macskád sok-sok elhullajtott szőréből is készíthetsz jópofa játékot? Ehhez egy maroknyi szőre van szükség, amit két tenyereddel laza gömbbé tudsz formálni. Kézmeleg vízzel és szappannal alaposan bedörzsölt keziddel gömbölyítsd, nyomkodd, majd újra gömbölyítsd labdádat. Ha nem elég nedves vagy szappanos, vigyél fel újabb szappant és vizet a felületére. Hosszú munka: legalább fél órán keresztül kell dolgozni az anyaggal, hogy szép labda formájú legyen. A munka vége felé asztalra terített vásznon görgesd a labdát. Ha jól dolgoztál, földhöz vágott labdádat akár az orrodig is felpattanhat!

Ez a tábla milyen tábla?

Ha kirándulás közben gabonaföld mellett viszed el az utad, próbáld meghatározni, búza-, rozs- vagy árpaföld-e az. Tépj le egy-két kalászt, kóstold meg a még tejes magokat. Ha már érettek a kalászkok, próbáld meg az összes magot kirázni a kalászból, figyelj meg a formáját, hasonlítsd össze egy másik, nem termesztett fűféle kalászával (pl. tarackbúza). Segítségedre lehet a növényhatározó!

Ki az úr a szemétdombon?

A tyúkot már nagyon régen háziasította az ember, de a baromfiak közösségében még ugyanúgy élnek a társas élet szabályai, mint vad őseiknél. Ha egy-két órán át figyelmesen nézed viselkedésüket, kiderítheted, melyik kakas az úr a tyúkudvarban, melyik a legrangosabb tyúkokcska. és ki van a ranglétra alján. A rangosabbak csipésekkel figyelmeztetik az alattuk állókat társadalmi helyzetükre, előbb férnek az etetőtálak közelébe, és jobb helyük van a tyúkólban.

NEZ az égre

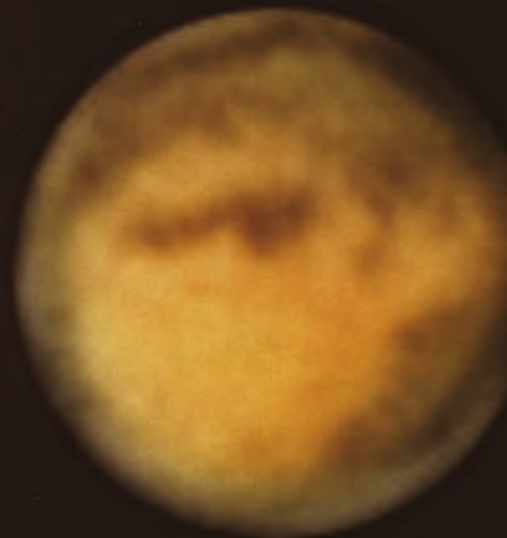
A nyári éjszakák nagyon kellemesek. Igaz, hogy rövidek is, de legalább nem fázunk, ha egész éjszaka vizsgálgatjuk az eget. Márpedig érdemes időt szánni rá, annyi érdekesség akad a júliusi vagy augusztusi csillagos égbolton!

Este 10–11 óra felé déli irány-
nak fordulva magasan há-
rom fényes csillagot láthatunk.
Ezt nevezzük Nagy Nyári Há-
romszögnek. Használd a csil-
lagtérképet, és próbáld meg

azonosítani a csillagokat! A leg-
fényesebb a Lant csillagkép fő-
csillaga, a Vega. Ez egyébként
az északi égbolt legfényesebb
csillaga. 26 évig száguld a fény-
sugár, míg tőle a szemünkbe

ér. A Nyári Háromszög másik
két csillaga a Deneb a Hattyú,
és az Atair a Sas csillagképben.
Tőlük nyugatabbra a Herkules
csillagképet találjuk. A déli lá-
tóhatár fölött a Bak, a Nyilas és

A Mars, ahogyan egy erősebb távcsőben láthatjuk

a Skorpió csillagai pislákolnak, majd a Mérleg következik. A Hattyú és a Sas közötti apró csillagképek a Kísróka, a Nyíl és a Delfin.

Hattyú vagy Nászmenet?

Egy görög monda szerint a Hattyú Orfeuszt, a híres énekest és lantművészt ábrázolja, aki csodaszép zenéjével még a vadállatok is megszelídítette. Elismerésül az istenek őt és lantját is a csillagok közé helyezték. Más változat szerint egyszer Hélios napisten fia, Phaeton ellopta apjától a napszekeret, és ostorával a szilaj lovak közé csapott. A megvadult lovakat azonban nem tudta fékmentani, és a kocsí túl alacsonyan robogott az égen. Félő volt, hogy a

rajta lévő Nap felperzseli a Földet, ezért Zeus villámló nyilával a kocsira sújtott. A lángokba borult szekér az

Eridanusz folyóba zuhant, Phaeton is ott lelte halálát. Barátja nagyon bánkódott Phaeton halála miatt, ami annyira meghatotta az isteneket, hogy az igaz barátság örök jelképeként hattyú képében az égre emelték. A mese szerint a tüzes szekér nyomát láthatjuk a Tejútban. Őseink a Hattyút vonuló seregnek vagy nászmenetnek nézték. Ez utóbbi szerepkörben a Deneb volt a Nászvezető, a Hattyú szárnyait képező csillagok pedig a Vőfélycsillagok.

Delfin és Sas az ég vizében

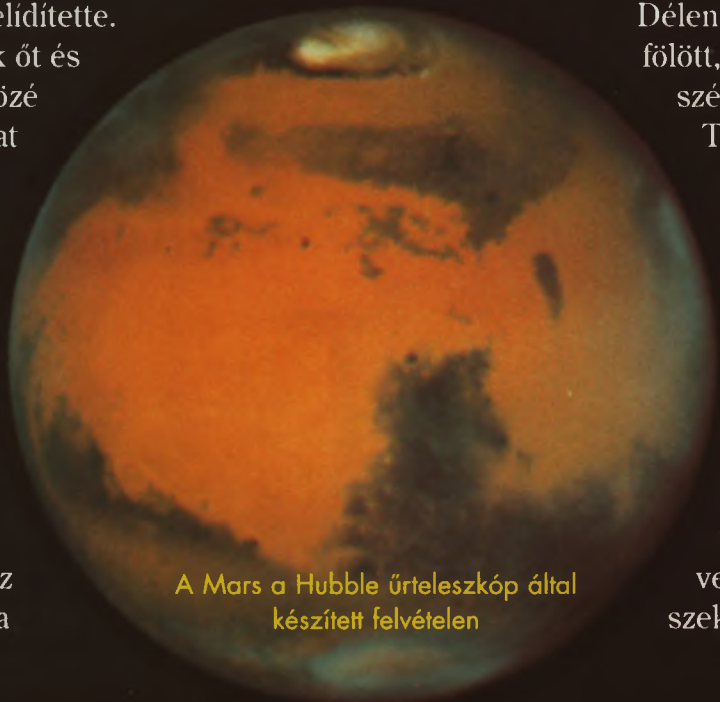
A Sas csillagkép azt a sast ábrázolja, amely a Trója melletti Ida-hegységből elrabolta és az Olümposzra vitte Ganüme-

dészt, aki azután ott mint az istenek pohárnoka szolgált. Zeus hálajaként a Sas az égre kerülhetett. E csillagkép legfényesebb csillagát a régi magyarok Cigánynak nevezték. A mese szerint a Cigány szalmát lopott, de csősz (a Vega) észrevette. A Cigány futni kezdett, közben elszórta a szalmát. Azóta láthatjuk az égen a Szalmásutat, azaz a Tejutat. Hívták az Atairt Tévelygőjuhásznak is, aki elaludt, s közben birkái szétszéledtek.

A Sastól keletre láthatók a Delfin szabályos kis négyszöget formáló csillagai. A mese szerint azért került az égre, mert megmentette Ariónt, a híres énekest és hárfaművészt, akit a hajósok kiraboltak, majd a tengerbe hajították. Am a delfinek egyike hátára vette őt, és part-ra úszott vele.

Lótestű Nyilas és égi patikus

Délen, alacsonyan a látóhatár fölött, a Tejút legfényesebb részén van a Nyilas csillagkép. Tőle nyugatra a Skorpió, amellet meg a Mérleg látszik. Az ókori görög monda szerint a Nyilas az íj feltalálójának a képe, akit furcsa módon félig ember-, félig lótestű kentaurnak ábrázoltak. A Nyilast elődeink többféleképpen is nevezték. Mondták Török szekérnek, Törökországi

A Mars a Hubble űrteleszkóp által készített felvételen

M8, vagy más néven a Lagúna-köd

Göncölnek, Koldusszekérnek. Ám sokan a Nyilas csillagaiból inkább teáskannát látnak kirajzolódni. Fölötte még egy görbe nyelű kiskanál is látható, és a Tejút ebben az értelmezésben mi is lenne más, ha nem a kánából felszálló gőz?

A Kígyó és a Kígyótartó csillagképek a Herkules, a Nyilas és a Skorpió közötti égterületen helyezkednek el. Elég halvány csillagokból állnak. A Kígyótartó Apollón egyik fiát, Aszklé-

Az M16, a Sas-köd a Kígyó csillagképben

pioszt ábrázolja, a gyógyító erő jelképét. Kezében tekergőzik a Kígyó, amely gyógyfüvet vitt Aszklépiosznak. Aszklépiosz és a Kígyó ma is a gyógyszertárak jelképe szerte a világon.

Csillaghullás augusztusban

Augusztust a csillaghullás havának is tartják. Ekkor találkozunk Földünk az ugyancsak a Nap körül keringő Perseida meteorrajjal. Az igen nagy sebességgel légkörünkbe csapódó, mákszemnyi kődarabkák a súrlódástól felizzanak és elhamvadnak. Ezalatt fénylő csíkot húznak az égbolton. Az augusztusi Perseida meteorhullás maximuma 12-én lesz, de már napokkal előtte és utána is láthatjuk az e rajhoz tartozó hullócsillagokat éjszakánként. Az év bármely derült éjszakáján megfigyelhetünk hullócsillagokat, ha elég hosszan

figyeljük az eget, ám ezek más meteorrajokból származnak. Régen úgy vélték, hogy minden embernek van egy csillaga fenn az égen. Mikor a csillaga leesik, akkor meg kell neki halnia. Ma is él az a hiedelem, mely szerint ha valaki hullócsil-

A Trifid-köd az egyik legszebb csillagközi gáz- és porfelhő

lagot látva gondol valamire, s közben egy szót sem szól, akkor kívánsága teljesül.

Ködös utak

A Tejút sejtelmesen derengő szalagja meredeken ível át felettünk. Már egy kis kézi látcsővel is meggyőződhetünk róla, hogy nem más, mint millió és millió halvány csillag összemósódó fénye. Ez a mi csillagvárosunk, a galaxisunk. A Tejút sávjában, vagy ahhoz közel

sok szép csillagközi gázköd található. Kézi látcsővel vagy kissé nagyobb teleszkóppal érdemes megkeresni és megnézni őket. A csillagtérkép segítségévelre lehet a megtalálásukban. A lila színnel jelzett feliratokat kell keresned.

(Az M betű után egy szám áll. Ez az ún. Messier katalógusszám.) Itt megmutatjuk néhányuk színes fényképét. Távcsőben nem láthatod színesben, mert nagyon halványak.

Közel a Marshoz

A bolygók közül most a Marsnak kell a legnagyobb figyelmet szentelnünk. Napnyugta után nem sokkal kel, és egész éjszaka látható, mint egy nagyon fényes, sárgás színű csillag a Vízöntő csillagképben. Augusztus 27-én lesz a legkö-

zelebb a Földünkhöz, mindössze 56 millió km fog elválasztani tőle. 71 ezer éve nem volt ennyire közel a két bolygó egymáshoz! Már kisebb távcsővel is megfigyelheted a bolygó apró korongját, nagyobb amatőr távcsővel, (100-200-szoros nagyítással) már felszíni részleteket is láthatsz rajta. (10. ábra) A többi szabad szemmel látható bolygó elég kedvezőtlen helyzetben van. A Jupiter még rövid ideig látszik napnyugta után a nyugati látóhatáron, a Szaturnusz pedig a hajnali szürkületben, az éjszaka második felében lesz látható.

Augusztus 11-én vagy 12-én éjszaka figyeld a csillaghullást! Számold össze, percenként hányat látsz! Régebbi típusú, nem automata fényképezőgéppel le is fényképezheted a hullócsillagokat. Ehhez szereld állványra, vagy ha az nincs, egyszerűen tedd le a földre objektívvel felfelé a gépet, és exponálj teljes nyílással 5–10 percet. Egészen biztosan a képre kerül néhány hullócsillag fényes nyoma.

A Fátyol-köd a Hattyú csillagképben

Tudod-e?

...hogy Földünk július 4-én lesz legtávolabb a Naptól?

...hogy a Mars bolygót vöröses színe miatt a háború véres istenével, Marssal azonosították?

...hogy a diónál nagyobb méretű meteorok nem égnek el teljesen a légkörben, hanem a földre hullanak; ezeket nevezzük meteoritoknak.

FELADAT

Miért épp a macska?

A macska jött, látott és győzött. Úgy lett társunk, hogy közben megőrizte az egyéniségét. Bár évezredek óta közöttünk él, mégis keveset tudunk róla.

A macska megverte a kutyát. Rögvest hozzáteszem, nem a praclijával pofozta fel: tette csak képletesen értendő. Úgy is mondhatnánk: a macska, mint legnépszerűbb társállat, felkerült a dobogó legmagasabb fokára. Európában és az Amerikai Egyesült Államokban legalábbis ma már több macskát tartanak, mint kutyát. De vajon miért van ez így, amikor leghűségesebb társunk továbbra is a kutya?

Macska kontra kutya

Ahhoz, hogy a fenti kérdésre válaszolni tudjunk, előbb azt kell tisztáznunk, miért is tartanak az emberek kutyát. Egyrészt házőrzőként, őrző-védő ebként, aztán pásztor- vagy vadászebként – no és egyszerűen kedvencként. Az utóbbi időben a városiasodás következtében a kutyák többsége elvesztette eredeti foglalkozását. Még az őrző-védő kutyák jelentősége is csökkent a lőfegyverek világában. Tehát az arány nem csupán azért tolódott el, mert több lett a macska, hanem azért is, mert egyszerűen kevesebb lett a kutya! Ám az emberek többségének mégiscsak szüksége van a természet egy darabkájára, akivel együtt él, és akiről gondoskodhat. Ez lehet akváriumi hal, terráriumi hüllő, papagáj vagy pinty, netán kisemlős – vagy éppen macska.

Szeret fára mászni!

Ezért aztán a szobacicának is szüksége van megfelelő mászókéra

– Engem miért nem simogat senki?

Tiszta sor!

A macska önálló lény, ami egyben azt is jelenti, hogy nem kell folyamatosan foglalkozni vele. Ha mégis játszani kíván, azt úgyis jelzi, emellett pedig úgy él közöttünk, mintha ott se lenne. Méretéből adódóan ölbe vehető, simogatható, ráadásul kerekded feje és nagyjából csecsemőnyi mérete felébreszti az ember anyáskodó ösztöneit (ez az oka annak, hogy a cica főként a nők körében népszerű). Szórakoztató, hiszen játékos, nem alszik egész nap, és egyénisége is van! Általában nem hangos, így a szomszédokat sem zavarja. Nem fogyaszt sokat, így tartása nem túl költséges – persze ha igazán jót akarunk neki, azért bizonyos alapvető felszerelések beszerzése elengedhetetlen. A macska tartása mellett szól, hogy tiszta, hiszen folyton mosdik, és nem kell sétáltatni sem. Ez utóbbi igen fontos érv a mai világban, ám azt is hozzá kell tennem: a kutya-

Fagyálló kandúr

Némelyik macskafajta a hideghez is remekül alkalmazkodott

tartás pedig azért (is) jó, mert naponta többször megmozgatja a gazdit is.

Dorombolás vagy madárdal?

A macskát tehát inkább a kényelmes emberek választják! Tény, hogy a munkából, iskolából hazajövet az ember nem feltétlenül arra vágyik, hogy újra útnak induljon: inkább letelepedne egy fotelba, ölében doromboló kedvencével. Ám a kertés házban tartott macska esetében sajnos azt is el kell döntenünk, hogy cicát tartunk vagy inkább madárdalban gyönyörködünk. A kettő sajnos nemigen jön össze, hiszen a macska még ma, évezredek távlatából sem lett igazi háziállat. Megmaradt annak, ami volt: önfejű, intelligens ragadozónak!

Csak félig lett háziállat

Ha a sors úgy hozza, a macska segítség nélkül is felneveli a kölykeit

KALANDO-ZOO

Állatkerti tudáspróba

Június 21-én, szombaton került sor a Fővárosi Állat- és Növénykertben a **KalandoZoo** családi vetélkedő-sorozat döntőjére. A vetélkedő az év elején indult, és számtalan család játszott velünk.

A Duna Televízió kéthetente vasárnaponként közvetítette a **KalandoZoo** műsorait, melyben a nézők megismerkedhettek Földünk állataival, kontinensek szerint, külön foglalkozva a veszélyeztetett fajokkal is, a **SÜNI** magazin pedig minden számában egy-egy, a játékhoz kapcsolódó háttéranyaggal, szakkikkel segítette a játékosokat a felkészülésben. A vetélkedő

első részében a csapatok (2 felnőtt + 4 gyerek) egy tesztlap-sorozatot töltöttek ki, amely a műsorokon alapult, és a kontinensek állatvilágáról tett fel kérdéseket. A hat legjobb csapat a döntőben mérte össze tudását. Az egésznapos rendezvényen mind elméleti, mind gyakorlati feladatokat kaptak a versenyzők, így egy igazán izgalmas és szórakoztató játék keretében dőlt el, melyik csapat a legnagyobb **KalandoZoo**. Az első helyezett a Londoni Állatkertben tehet majd kirándulást, ezenfelül számos nyereménnyel – és egy kellemesen eltöltött nappal – lett mindenki gazdagabb.

Az egyik bátorságpróba: ki meri kézbe venni a bütykös csótányt?

A versenyzőknek egy igazi óriáskígyóval is szembe kellett nézniük

Tele a lelátó a csapatok szurkolóival

A szép napsütés kedvezett a szabadtéri játéknak

A feladatok teljesítését az Állatkert zoopedagógusai értékelték

A haitós csapatok színes egyenpólókban játszottak

A döntő legnagyobb része a Noé Arénában zajlott le

Két feladatot között az ormányos-medve kötéláncát is megnézhetjük

Ügyességi feladat: meg kell mászni a Nagy, Sárga Gumifalat

Az Emberszabású Majmok Háza is az egyik állomás színhelye volt

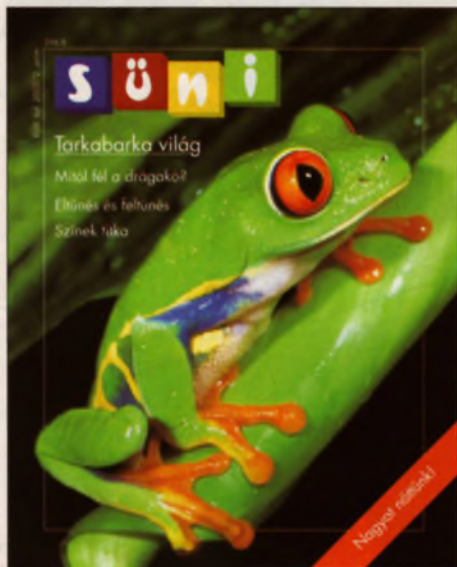

A győztes Magyar család. Ekkor még nem tudták, hogy ők fognak utazni!

NEM HIÁNYZIK VALAMI?

Ha igen, segítettünk! Szerkesztőségünkben korlátozott példányszámban még megrendelhetők lapunk korábbi számai, 200 Ft + postaköltség áron!

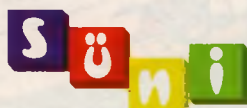
Következő számunk tartalmából

Méregkeverők

A méreg az emberi világban valami szörnyű, gonosz cselekedet eszköze. Aki mérget főz a boszorkánykonyhájában, arról bizonyosak lehetünk, hogy galádságra készül. A természetben azonban ez máshogy van. Számtalan „mérges” növény, állat él világunkban, de mérgeességük célja egészen más. Hogy mi? Kiderül a Süni következő számából. Mérgeledjünk együtt!

Címlapon: Házimacska-kölyök (Gór András felvétele), poszteren: Ló (Buzás Balázs felvétele), hátlapon: Darázspók (Gór András felvétele)

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

OKTATÁSI
MINISZTERIUM

Göncöl
Alapítvány

SÜNI
A Göncöl Alapítvány, a Fővárosi Állat-
és Növénykert és a Süni Egyesület
kéthavi folyóirata
XVIII. évfolyam 2003/4. szám

Kiadja a Göncöl Alapítvány (2600 Vác, Ilona u. 3.), az IUCN tagja

Felelős kiadó: Kiszél Vilmos, a Göncöl Alapítvány elnöke

Főszerkesztő: Mirtse Zsuzsa (mirtsezsuzsa@vadon.hu)

Szerkesztő-olvasószerkesztő: Mirtse Áron (mirtsearon@vadon.hu)

Szerkesztő-képszerkesztő: Góránd András (gorandras@vadon.hu)

Tudományos szerkesztő: Kovács Zsolt (kovacszsolt@vadon.hu)

Művészeti vezető: Oláh Csaba

Nyomdai előkészítés: Kitaibel Bt. • **Nyomda:** Offset és Játékkártya Nyomda Rt.

Felelős vezető: Lénárd Miklós • **Szerkesztőségi titkár:** Órhegyi Attiláné

A szerkesztőség címe: 1054 Budapest, Vadász u. 29.

Levél cím: 1242 Budapest, Pf.: 455. Tel./fax: 302-5832 • **E-mail:** szerk@vadon.hu

A lap fő támogatói:

Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, Nemzeti Kulturális Alapprogram,
Miniszterelnöki Hivatal, Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, Oktatási
Minisztérium

Terjeszti a Nemzeti Hírlapkereskedelmi Rt., a regionális részvénnytársaságok,
a Budapesti Hírker Rt. Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Levél- és Hírlap-
üzletági Igazgatósága (LHI).

Belföldi előfizetés: Budapesten az LHI ügyfélszolgálati irodáinál, a hírlap-
kézbesítőknél, a Hírlapelőfizetési Irodában (HELIR – Budapest, Orczy tér 1.,
levél cím: HELIR 1900 Budapest), vidéken a postáknál és a kézbesítőknél.

Külföldi előfizetés: a Hírlapelőfizetési Irodában (HELIR – Budapest, VIII. Orczy tér 1.,
levél cím: HELIR 1900 Budapest) ISSN: 1585-907x

Megjelent a VADON júniusi száma.

- A tigris éve
- Emberfaló ragadozók
- A macskafélék evolúciója

Keresse az újságárusoknál!

Szünidő a Pannónia Filmstúdióban

Melyik gyereket ne érdekelné, hogyan készültek kedves rajzfilmjei a legendás hírű Pannónia Filmstúdióban? Most itt az alkalom, hogy Te is beleshess ebbe az elvárázsolt világba! Jelentkezz a rajzfilmes táborba, ahol megismerkedhetsz a rajzfilmkészítés titkaival!

Program:

- filmkészítés saját ötletből
- filmfelvétel számítógépen (videokazettán hazavihető!)
- magyar rajzfilmek vetítése
- játékos foglalkozások a szabadban

A programok 9-16 óráig tartanak.

Ha időben jelentkezelsz, biztos nem maradsz le!

Jelentkezés: Bocskor Ildikónál a (06/1)250-0194/149-es melléken.

Cím: PannóniaFilm Kft.,
1035 Budapest, Kerék u. 80.

Következő számunkban:
Méregkeverők

20034

9 771585 907008